

Prilagojenost Slovenskega šolskega muzeja za obisk oseb s posebnimi potrebami

V Slovenskem šolskem muzeju delam tri leta. Za to delo sem se odločila na priporočilo svoje nekdanje vzgojiteljice v dijaškem domu. Misel, da bi lahko opravljala netipično študentsko delo, mi je bila všeč. Ko sem začela delati, sem spoznala, da sem se pravilno odločila, saj me je delo v Slovenskem šolskem muzeju takoj navdušilo. Kolektiv je bil sicer majhen, ampak zato toliko bolj odprt in sprejemljiv. Vse nove vodiče so takoj vzeli za svoje. Tudi danes je tako, zato zelo rada prihajam na delo. V treh letih sem se naučila, da je v muzeju ključ za uspeh biti prilagodljiv in pripravljen na vse, saj je vsaka skupina otrok nov in unikaten izziv, ki ga z veseljem rešujem. Kljub vsemu sem na koncu vedno priča širokim nasmehom na obrazih udeležencev, kar je najboljšo plačilo za moje delo.

Študiram specialno in rehabilitacijsko pedagogiko ali drugače: *Kako biti učitelj za osebe s posebnimi potrebami*. To je populacija, o kateri se v zadnjem desetletju veliko govori in spodbuja njeno integracijo v širšo družbo. Ker je delo z njimi moj bodoči poklic, mi misli uidejo k njim tudi v situacijah, ki niso vezane samo na študij. Zato bi v tem članku rada predstavila prilagojenost muzeja za obisk oseb, ki za življenje potrebujejo posebne prilagoditve.

Oseba s posebnimi potrebami je nadpomenka za vse ljudi, ki za nemoteno opravljanje vsakodnevnih aktivnosti potrebujejo določene prilagoditve. Drugi ljudje pri njih največkrat opazijo le primanjkljaj (npr. slepota ali avtizem), vendar so to osebe, ki imajo tudi talente, lastne interese, želje. In če je ena izmed njihovih želja tudi želja po spoznavanju zgodovine, zakaj jim ne bi omogočili, da jo izpolnijo? V šolskem muzeju se res trudijo, da obiskovalci pridobijo pozitivno izkušnjo, zato se izvajanje programa po najboljših močeh prilagodi specifikam gostujoče skupine. Vendar se tudi zgodi, da se pri tem naleti na določene (včasih tudi nepremostljive) težave.

Prva izmed njih je sama lokacija muzeja. Pot do razstave vodi po stopnicah, kar gibalno oviranim osebam onemogoča dostopnost ogleda. Muzej ima v lasti pripomoček za transport osebe na invalidskem vozičku, vendar je namenjen za lažja bremena. Prav tako je proces zamuden, zato te možnosti ne izkoriščajo. Če pa bi oseba že lahko prišla v muzej, so hodniki skoraj preozki za voziček. Učilnica, kjer se izvajajo učne ure, nima optimalnega prostora, kamor bi oseba na invalidskem vozičku lahko sedla.

Muzejske razstave so opremljene z zapisi in vizualnim materialom, ki obiskovalcem skušajo orisati situacijo v določenem zgodovinskem obdobju. Za nas, ki nimamo okvarjenih čutil, je to uspešna kombinacija. Osebe z okvaro vida pa si z omenjeno opremljenostjo razstave ne morejo pomagati. Eden izmed glavnih principov integracije ljudi s posebnimi potrebami je spodbujanje oz. omogočanje samostojnosti, taka oblika muzejske razstave pa osebam z okvaro vida onemo-

*Prav vsaka skupina je posebna
(SŠM, fototeka, foto: Urška Boljkovac).*

goča samostojen ogled. Zato so novejšje razstave uvedle opise v Braillovi pisavi za slepe, da lahko osebe z okvaro vida bolj samostojno raziskujejo zgodovino. Žal v šolskem muzeju stalna razstava te možnosti ne ponuja. Tako je samostojen ogled praktično brezpredmeten.

Malo boljša je situacija za osebe z okvaro sluha. Te si seveda razstavo lahko samostojno ogledajo in niso oškodovane. Težava zanje so pedagoški programi, ki vključujejo vodene ogleda in učne ure. Vse to temelji na slušnih informacijah. V okrilju muzeja ne deluje noben tolmač, ki bi prevajal govor v znakovni jezik. Zato si ga mora skupina priskrbeti sama. Izkušstvo učne ure je v vsakem primeru okrnjeno, kajti njen pomemben del je starinski jezik, ki ga z znakovnim jezikom ne moremo prikazati.

Posebna skupina so osebe z motnjo v duševnem razvoju (v nadaljevanju osebe z MDR). Ti posamezniki svet dojemajo na drugačnem nivoju kot drugi ljudje; odvisno kakšne narave je njihova motnja. Načeloma gre za osebe, ki imajo nižje intelektualne sposobnosti. Obiskovalci iz te skupine sicer redko obišejejo kakršnokoli javno ustanovo brez spremstva, ki deluje kot vez med dvema svetovoma. Ampak če bi si (teoretično) te osebe želele samostojno obiskati muzej, pri ogledu razstave ne bi imele velikih težav. Muzej ni velik in se v prostoru ne bi mogli izgubiti. Je pa razstava zanje postavljena premalo sistematično. Panoji z letnicami in besedilom skačejo z ene strani na drugo, kar osebe z MDR zmede. Kot pozitiven bi izpostavila nabor slik in maket, ki bi hitro pritegnile pozornost marsikaterega

obiskovalca. Slabše so osebam z MDR prilagojene učne ure. Splošni princip ure temelji na igri. Žal osebe z MDR niso zmožne razumeti koncepta igre v takšni meri, kot jo pojmuje večina izmed nas, ki nismo deklarirani kot ljudje s posebnimi potrebami. Posledično bi se osebe z MDR lahko prestrašile ali pa v vsem skupaj ne bi videle smisla oz. si ne bi znale pravilno razlagati situacije.

Podobne težave pri učni uri bi imele tudi osebe z avtizmom. Pri njih je koncept igre še veliko bolj okrnjen (ali pa sploh ne razumejo, kaj je to igra), zato so trenutno zastavljene ure zanje slabo prilagojene.

Seveda pa ne smem samo kazati s prstom na napake. Velik plus muzeja je pripravljenost kolektiva, prilagoditi se potrebam skupine, da res vsi obiskovalci dobijo pozitivno izkušnjo. Tako vodiči kot učitelji so vedno pripravljeni prilagoditi program toliko, kolikor je pač v trenutnih razmerah mogoče. Osebam z okvaro vida omogočajo specifičen in voden ogled s podrobnim opisom in možnostjo taktilnega raziskovanja muzejskih eksponatov. Tudi učna ura, ki sicer temelji na uporabi starih šolskih pripomočkov, vidni in slušni demonstraciji, se osredotoči na bolj verbalno razlago. Izvajalci se predhodno posvetujejo tudi s spremljevalcem (tako oseb s posebnimi potrebami kot tudi drugih oseb), da vsakemu obiskovalcu izkušnjo čim bolj približajo. Posebna pozornost se nameni obiskovalcem z MDR. Do sedaj jih je muzej obiskalo že kar nekaj in vedno so bile prilagoditve uspešne. Pri vodenju po stalni razstavi se uporabljajo preprostejšje besede, večkrat se razložijo pojmi in ponudijo se jim šolski pripomočki, da jih osebe lahko potipajo. Enake so prilagoditve na učnih urah. Pred začetkom se več časa nameni razumevanju sledečih dogodkov. Torej, priprava na uro je bolj poglobljena, uporabljajo se preproste besede in razložijo neznane. Poleg tega se med samo uro tolerira določena stopnja neupoštevanja pravil in izvajalci redkeje kaznujejo.

Dober korak na poti k izboljšanju izkušnje je ta, da se muzej zaveda svojih pomanjkljivosti v programu in razstavi ter se trudi položaj izboljšati. Trenutno je v pripravi nova stalna razstava, ki bo vsebovala Braillovo pisavo za slepe in video posnetke s kretnjami za gluhe. Mogoče bi bilo smiselno ustvariti še kakšno posebno uro ali delavnico prav za potrebe teh dveh skupin, saj jih muzej obično vedno več.

Če strnem svoje razmišljanje. Trenutno ima muzej malo načrtovanih možnosti, ki jih lahko ponudi osebam s posebnimi potrebami. Vendar je treba izpostaviti, da je pripravljenost vodičev, izvajalcev učnih ur in drugih delavcev zares visoka in pohvale vredna. Pozitivno je tudi to, da se kolektiv zaveda pomanjkljivosti v zvezi s to problematiko in usmerja svoje moči k izboljšanju ter zagotavljanju kvalitetne izkušnje čim večjemu številu obiskovalcev.

Anja Bregar, vodička v Slovenskem šolskem muzeju